

Муниципальной бюджетной оркуола5а кириэн иннинээ5и саастаах о5олор
тэрилтэлэрэ, дьааһыла саад «Сказка».

Темата: «Дьыл түүрт кэмэ».

Толордо: Черемкина Ксюша

улахан бөлөх иитиллээччитэ

Салайааччы: Ефимова

Екатерина Лазарьевна

с.Хонуу, 2021г

Иһинээ5итэ

Кириитэ.....	3 стр.
Сүрүн чааһа.....	4 стр.
Практической чааһа.....	5 стр.
Түмүк.....	6 стр.
Туттуллубут литература.....	7 стр.

Тема: «Дбыл түөрт кэмэ».

Актуальноһа: дбыл түөрт кэмэ уратытын билээри, бу теманы таллым.

Сыала: дбыл түөрт кэмин үөрэтии.

Сыалбытын быһаарарбытыгар маннык соруктары туруордубут:

- 1.Дбыл түөрт кэмигэр күнү дбылы кэтээн көрүү;
- 2.Дбыл түөрт кэмигэр айылбабыт кырааската уларыйарын үөрэтии;
- 3.Көтөрдөр, кыыллар уонна үөн-көйүүр олохторугар айылбаба буолар уларыйылар тустарынан билиибин чиңэтии;
- 4.Түөрт дбыл кэмигэр тугу кэтэрбитин чуолкайдааһын.

Чинчийэр объегым: дбыл түөрт кэмэ.

Сабаҕалааһын: түөрт дбыл кэмин үөрэттэхпинэ уратыларын билиэм.

Маннык ньымаларынан чинчийиини ыттыбыт:

1. Интернетка, кинигэбэ түөрт дбыл кэмин көрүү- үөрэтии;
2. Дбыл түөрт кэмигэр үөнү- көйүүрү, кыыллары, көтөрдөрү кэтээн көрүү;
3. Дбыл түөрт кэмигэр айылба уларыйыларынан, лепбук оноруу.

Дылы түүрт кэмин үөрэттим интернеттан, кинигэттэн тобо, туохтан уларыялларын кэтээн, тэннээн көрдүм.

Ол курдук, биир төгүрүк сыл түүртэ уларыяар кэмнээх. Кыһын, саас, сайын, күһүн.

- Дьыл түөрт кэмин кэтээн көрүү түмүгүнэн билбиппин лепбук көмөтүнэн кэпсиибин.

1. Ханнык баҕарар сыл кыһынтан саҕаланар. Кыһын туманнаах, тымныы, тыаллаах, күн уота өссө мөлтүүр, сылыппат, күн өссө кылгыыр. Кыһын тымныы буолан халыннык таннабыт: атахпыт тоңмотун диэн хаатынка кэтэбит, халын шуба, түүлээх бэргэһэ, иэдэспит тоңмотун диэн шарфик баанабыт, илиибит тоңмотун диэн үтүлүк кэтэбит уонна халын ыстаан. Сир-дойду хаарынан бүрүллэр. Үөн-көйүүр утуйар-сүтэр. Куобах кыһын маҕан өңнөнөр. Эһэ арҕаа, мөһөтөй хорооңо киирэр. Кыстыыр көтөрдөр: барабай, ымыы, тоңсоҕой, мэхчиргэ. Халлаан тымныйаары гыннабын дьүкээбил уота араас өңүнэн сандаарар, эбэтэр сулустар элбээтэхтэринэ тымныы күн үүнэр.

2. Кыһын кэнниттэн саас кэлэр. Саас айылҕа уһуктар, сылыйар, хаар уулар, халлаан сырдыыр. Күөл, үрэх мууһа алдыанар, ууннан туолар. Саас кэтэбит: баайы бэргэһэ, шарфик, перчатка, куртка, сапыкы. Саас үөн-көйүүр тиллэр, ньургуһун үүнэр. Кыылар уйаларыттан-хороонноруттан тахсаллар, көтөрдөр итии дойдуттан төннөллөр: тулук, кус, хараңаччы, туруйа. Саас ньургуһун хойуутук үүннэбинэ, өң, үүнүлээх сайын буолар.

3. Саас кэнниттэн сайын кэлэр. Сайын айылҕа тыллар, күн күүскэ тыгар, куйаас буолар, тыал түһэр, ардыгар этиң этэр, чабылхан чабылайар, ардахтыыр, кустук тахсар, күн уһуур, от-мас көбөрөр. Халлаан сылайан чараастык таннабыт: дьууппа, сэлээппэ, шортик, футболка, түүпүлэ, платя кэтэбит. Үөн-көйүүр элбиир: тигээйи, аһыңа, лыах, кымырдаҕас, ооҕуй орус, ынах кута. Куобах борон өңнөнөр. Сайын кэлиитэ кэбэ этэр. Хонуу сибэккилэрэ: кучу, чуораан от, ромашка, алтан от.

4. Сайын кэннэ күһүн кэлэр. Күн уота мөлтүүр, халлаан тымныйар, тыаллырар, хаһың түһэр, ардахтаах буолар. Күһүн кэтэбит: баайы бэргэһэ, куртка, сапыкы, перчатка. От-мас хаҕдарыйар: хонуу оранживай, кыһыл, саһархай өңнөнөр. Сир аһа үүнэр: дөлүһөн, киис тинилэбэ, уулаах отон, сугун, моонньоҕон, хаптаҕас. Күһүн үөү-көйүүр аҕыйаар, сыһа сүтэр. Көтөрдөр итии дойдуга көтөллөр. Кыылар кыстыкка бэлэмнэнэллэр, уйа тутталлар, аһылык хаһааналлар.

Түмүккэ этиэм этэ, айылҕаны күннэтэ кэтээн көрүөххэйин уонна харыстыаҕын! Болҕомтоҕут иһин баһыбаларын!

Тутгуллубут литература.

1. Герасимова, Маргарита Афанасьевна. Күннүк/Дневник 2019. М.А. Герасимова, А.А. Герасимов.- СПб,:Астерион, 2018.-36с.
2. Дегтярева, Светлана Анатольевна. Ойуур оскуолата. Дьокуускай: Бичик, 2018.- 48с.

3. Кэрэсибин төрөөбүт дөйдүбун: оскуолаба кириэн иннинээби саастаах оболорго хомуйан оңордулар: М.Н. Бысыина.; Надежда Николаева ойуулара.- Дьокуускай: Бичик, 2014.- 24с.
4. Николаева С.Н. Экологическая тетрадь для дошкольников: Для средней и ст. Дошкольного возраста/С.Н. Николаева.- 4-е изд.- М. Просвещение, 2002.- 55с.
5. Тэлгэһэ билгэһитгэрэ: өңнүүр- дьүһүннүүр кинигэ. Хомуйан оңордо М.П.Саввина; ойуулаата С.Е.Старостина.- Дьокуускай: Бичик, 2007.- 32с.